

Larvik
kommune

Morgendagens løsninger skapes i dag

**Strategidokumentet
2023–2026**

Paul Hellenes og
Gro Herheim
9. november 2022

Hovedbudskap

- Verden i endring
- Sterke krefter som påvirker
- Økte utgifter til strøm og renter (130 mill)
- Lavere inntekter (250 mill)
- Mye gjeld (97,9 % mot anbefalt 75 %)
- Dyr struktur
- Vi driver effektivt
- Økende behov for velferd
- Vi må dreie ressursbruken
- Tøffe prioriteringer
- Fremtidens behov må finansieres

**Balansekunst:
For lovpålagte
tjenester med
god kvalitet og
investeringer
for fremtiden**

4 viktige grep

- holde fast i de gode planene
- Kommunestyret har besluttet
- prioritere innovasjon, omstilling og utviklingsarbeid
- ha mer realistiske og målretta budsjett
- ivareta helhet og balanse i vårt oppdrag som kommune

“Bærekraft 2030”

Dagsorden

- Kommunens oppdrag, utfordringer, vår plan og valg av løsning
- Langsiktige strategier for utvikling og prioriterte utviklingsprosjekt
- Økonomisk situasjon og nærmere om forslaget
- Videre behandling, tilgjengelig materiale og spørsmålsordningen
- Detaljert orientering i hovedutvalgene kl 17.00

Larvik
kommune

Utfordringer, vår plan og valg av løsning

Vårt kjerneoppdrag

Perspektivmeldingen 2021

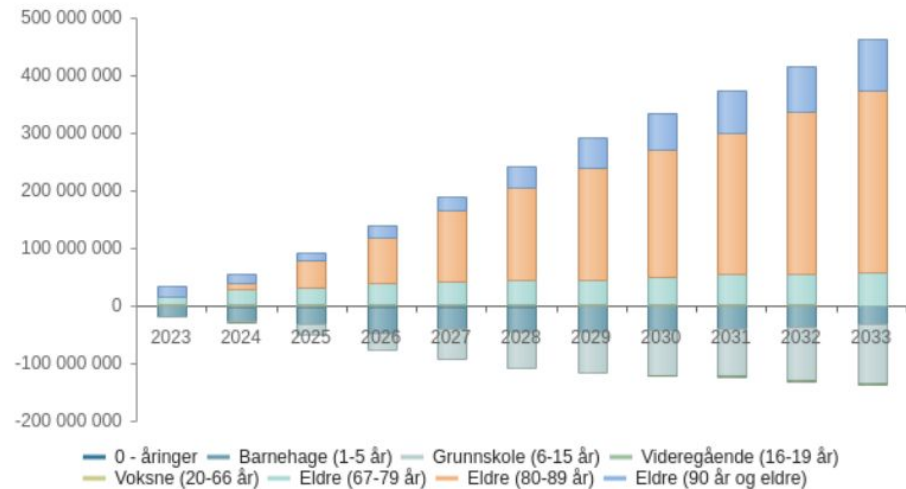
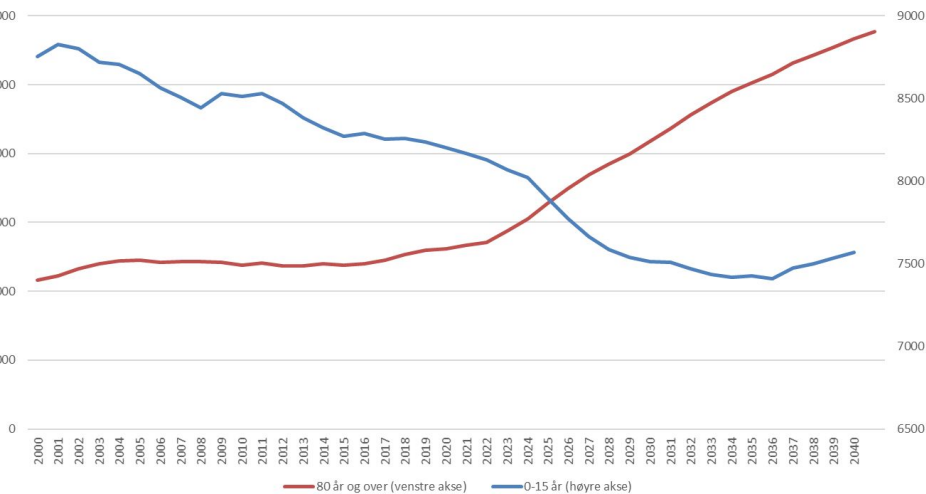
- Det går mot trangere økonomiske tider, med lite rom for nye offentlige utgifter
- På lang sikt er utfordringene ennå større
- Det finnes løsninger, med de vil være upopulære
- Klima- og miljøpolitikken går i riktig retning, men for sakte

Økende behov for velferd

Vi tar demografien på alvor - det koster

Befolkning 2000-2040

Vi har mindre å skape velferd for, fordi

- Lavere inntekter
- Mindre skatt
- Mye gjeld

Vi driver effektivt

KS Kommunebarometeret:

- Mest effektiv i fylket
- Nummer tolv i landet, uavhengig av kommunegruppe
- Best i kommunegruppe 11: (45 000 til 79 999 innbyggere)
 - Samlet
 - Pleie og omsorg
 - Administrasjon og styring

Fremtidens behov må finansieres

Ivareta de
som
trenger oss
aller mest

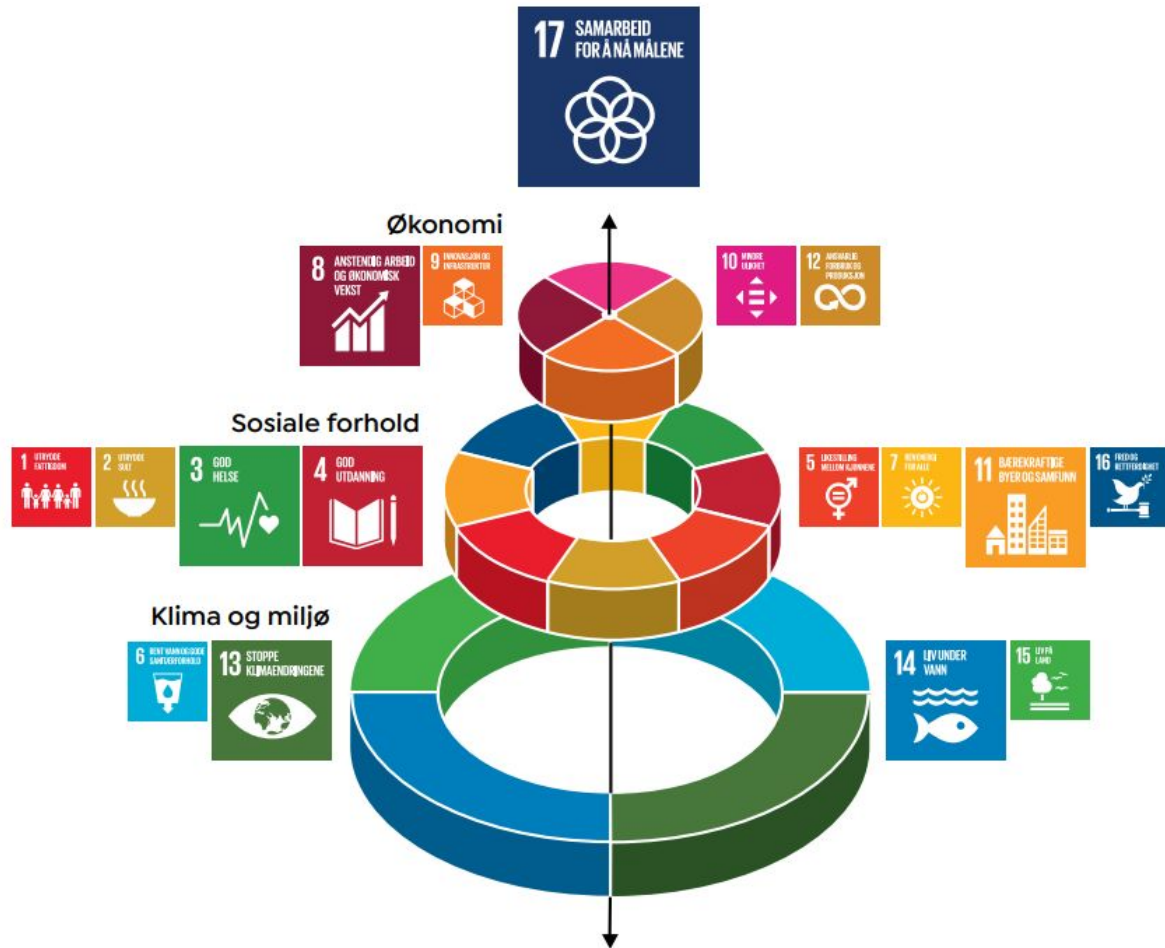
**Eiendomsskatt for
nødvendige
investeringer og
forsvarlig drift**

**Eiendomsskattens
dilemma**

Vår plan

Eiendomsskatt
vil ikke være
tilstrekkelig

16 globale trender

PLAST I
HAVET

FORBRUK OG
SØPPEL

REDUSERT
BIOLOGISK
MANGFOLD

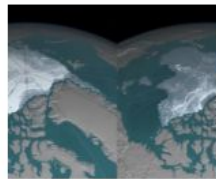
MANGEL PÅ
VANN

REDUSERT
JORDSMONN-
KVALITET

EKSTREM-
VÆR

FREMTIDIG
HAVNIVÅ

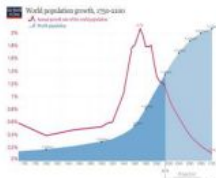
IKKE MØTE
BASISBEHOV

ALDRENDE
BEFOLKNING

OVERVEKT

IKKE-
SMITTSOMME
SYKDOMMER

UNGDOMS-
LEDIGHET

ENDRINGER I
ARBEIDSLIVET

MIGRASJON

URBANISERING

ULIKHET

- Å nå bærekraftsmålene
- Bli en smartere by
- Bli en mer bærekraftig kommune

Krevende, men spennende år i vente

- Omstilling og effektivisering
- Redusere gjeld – styrke inntektene
- Innovasjon og kontinuerlig forbedring – digitalisering
- Arealeffektivisering – god struktur
- Reduksjon i kvalitet og omfang i tjenestene
- Samskaping og frivillighet
- Attraktiv arbeidsgiver – unge i arbeid
- Bygge sykehjemsplasser, Helsekvartalet og ny legevakt
- Samferdsel, by- og lokalsamfunnsutvikling

Larvik
kommune

Larvik
kommune

Langsiktige strategier for utvikling

Strategier i perioden

Økonomisk bærekraft

Demokratisk arena

Samfunnsutvikling

Tjenesteutvikling

Larvik
kommune

Budsjett-
reform

Folkevalgt ledelse

Byutvikling;
fra plan til
resultat

Skape mer
for mindre
– sammen

Hovedbudskap investeringsbudsjett

- VAR-investeringer på fortsatt høyt nivå
- Brannstasjonen - Utvidelse - NY
- Rehabilitering kirkegårder
- Forprosjekt Helsekvartalet
- Nye heldøgns omsorgsplasser
- Ny legevakt
- Omsorgsteknologi og medisinsk utstyr
- Stavern skole - rehabilitering
- Brunla ungdomsskole - Oppgradering - NY
- Prosjekt skolegård
- Gamle Mesterfjellet skole - NY
- Grunnskole SIKT - NY
- Fiskerhavn - NY (fra 2024)

Flere prosjekter foreslås redusert og/eller utsatt.

Fortsatt stort
etterslep på
vedlikehold

Hovedbudskap driftsbudsjett

- Store hendelser i verden får store konsekvenser for Larvik.
- Ingen reell kompensasjon i statsbudsjettet.
- «Kaka» blir igjen mindre - betyr fortsatt stram prioritering.
- Kjerneoppgavene prioriteres (Lovpålagte oppgaver)
- Dyrt å ikke prioritere tidlig innsats og forebyggende tiltak
- Tar konsekvens av demografien.
- Tar konsekvens av bemanningsnormer.
- **Tydelig økning i budsjettene for Helse og mestring, Oppvekst og kvalifisering**

Holder fast ved vedtatte satsinger.

Bemannings-
normer i
oppvekst

Økt behov
innen helse
og mestring

Tjenesteområde Helse og mestring

- Styrke tjenestene til hjemmeboende
- Følge opp kommunestyrevedtak om opptrapping av heldøgns omsorgsplasser - ny plassering
- Nye legevaktslokaler
- Det planlegges for at flere ungdommer kan flytte ut i egne heldøgns bemannede boliger
- Legetjenestene sikres da fastlegeordningen er under press
- Omlegging av lavterskeltilbud med større grad av brukerstyring og frivillighet
- Optimalisere drift ved arealeffektivisering

Bærekraften til helse og omsorgstjenestene er kraftig utfordret bl annet rekruttering, sosial ulikhet i helse og nåværende struktur

Tjenesteområde

Oppvekst og kvalifisering

- Prioritere kjerneoppdraget og de viktigste arenaene for barn og unge
- Opprettholde allerede igangsatte satsinger for tidlig innsats og forebygging
- Effektivisere, samordne og omstrukturere støttetjenestene
- Digitalisering barnehager og skole
- Tilskudd til private barnehager øker
- Utrede endringer i skolestruktur
- Legge ned Tun barnehage, avdeling Hvarnes

Tjenesteområde

Eiendom og teknisk drift

- Det investeres for 2,5 milliarder i 4-års perioden. Store investeringer på vann- og avløp (blant annet nytt vannverk og anlegg for sekundær- og nitrogenrensing)
- Medfører kraftige gebyrøkninger for innbyggerne i årene fremover
- Strømsparende tiltak vil bli prioritert fra rammemidlene
- Avvikle dykkerberedskapen

Tjenesteområde

Verdiskaping og stedsutvikling

- Styrke Larviks bo- og næringsattraktivitet
- Sette kraft bak vedtatt byutvikling
- Løfte Larviks posisjon og attraktivitet som regionby
- Fremme innbygger-initiert lokalsamfunnsutvikling
- Være en brobygger mellom frivillig sektor, offentlig sektor og næringsliv
- Bruke kultur og kulturminner for å styrke by- og stedsutviklingen
- Samferdselssatsing - Bypakke Larvik, InterCity, Nasjonal transportplan
- Larvik leverer
- Vannforvaltning og vern av dyrka mark

Larvik
kommune

Idretts

Interne funksjoner/fellestjenester

- Fortsatt sikre drift og sørge for nødvendige investeringer innenfor Larvik kirkelige fellesråd
 - Styrking av kapasiteten til arbeidet med informasjonssikkerhet, personvern, samfunnssikkerhet og beredskap
-
- Understøtte arbeidet med “Bærekraft 2030”
 - styrke kapasiteten på økonomi-, portefølje- og virksomhetsstyring, budsjettstrategisk arbeid, rapportering og kontrollervirksomhet
 - søke felles løsninger med andre kommuner og videre deltakelse i nettverket DigiTV

Larvik
kommune

Larvik
kommune

Prioriterte satsinger og utviklingsprosjekt

Utrede tiltak for lokalsamfunnsutvikling

- Hvordan utløse økt kraft og kapasitet i lokalsamfunnene som styrker velferd og lokaldemokrati?

Finansieres
innenfor
eksisterende
ramme og
ressurser

Satsing på samferdsel

- Bypakke Larvik, Inter City. regionbysamarbeidet, Nasjonal transportplan
- Premiss for fremtidig verdiskaping og bærekraftige løsninger for fremtidig nærings- og byutvikling, folkehelse, klima og miljø

Finansieres fra disposisjonsfond:
28 millioner kroner for perioden
2022–2027

Følger opp endringer i planlagte nye institusjonsplasser med heldøgns helse- og omsorgstjenester

- Kommunedirektøren gis i oppdrag å finne egnet, bynær tomt for å etablere **96** nye heldøgns omsorgsplasser i strategiplanperioden 2023- 2026 og videre frem mot 2030
- Det etableres **12** nye plasser i Tjølling i 2023
- Omgjøring av omsorgsboliger på Stavern sykehjem med 8 plasser utgår og utbygging i Gml Kongevei 25 / Furuheim i perioden 2022-2025 utsettes
- Videreutvikle aktivitetene i helsekvartalet
- Helsehuset og Løkka (46 + 18 plasser) blir i Helsekvartalet
- Migrasjonshelse blir i helsekvartalet

Flere under samme tak - Prosjekteringsmidler

9,25 mill til
forprosjekt og
investeringer

Morgendagens hjemmetjenester

Styrkes
med 5 mill
(omdisponering)

Våre unge

- Budsjettet til lærlinger ble styrket med 2,2 mill kr i 2022 og med 4,4 mill i 2023 fra 2021 nivå.
- Dette har medført at det nå totalt sett er 57 lærlingplasser i 2022 mot 47 lærlingeplasser i 2021.
- Fra høsten 2023 er planen å øke til 67 lærlingplasser og ytterligere styrking med 2,2 mill kr fra 2024.
- Det medfører at antall plasser øker til 77 fra 2024.
- Totalt er det budsjettet med 14,1 mill kr til lærlinger i 2023.

Larvik
kommune

14,1 mill til
lærlinger i
2023

Byutviklingsprogram

- Gangbro og byheis/trapp
- Larvik Museum og Herregårdshagen
- Bibliotek

35 mill i
perioden
til 2028

- Tollboden og Fiskerhavn

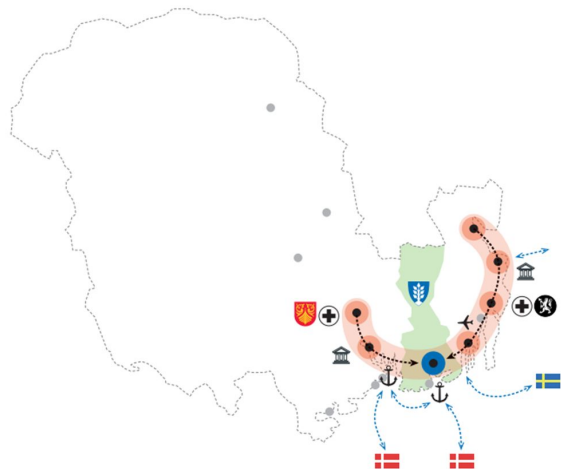
37,5 mill i
2024 -
2025

Larvik leverer

“Midtpunkt Larvik” – næringsplanen

Partnerskap med Larvik
næringsforening

Larvik Leverer

Næringsliv Bo i Larvik Byutvikling Om

Vi er Larvik

Det naturlige midtpunktet

5 byer og 300 000 mennesker innen en
halvtimes reise.

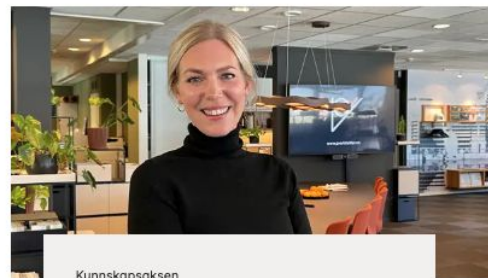

Hva er Larvik Leverer?

Fremtidens Larvik skaper vi sammen

–Vi må fortelle mer om alt vi skaper sammen her i
Larvik, sier prosjektleder Jørgen Johansen

[Les mer](#)

Kunnskapsaksen

– God synergi i Hammerdalen

Daglig leder i PV arkitekt, Ida Garvik Villadsen (37),
kunne ikke tenkt seg en bedre lokasjon for bedriften
enn Hamnerdalen.

[Les mer](#)

Klimabudsjett

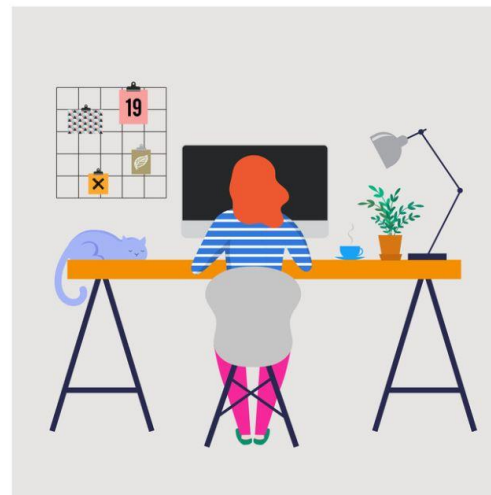
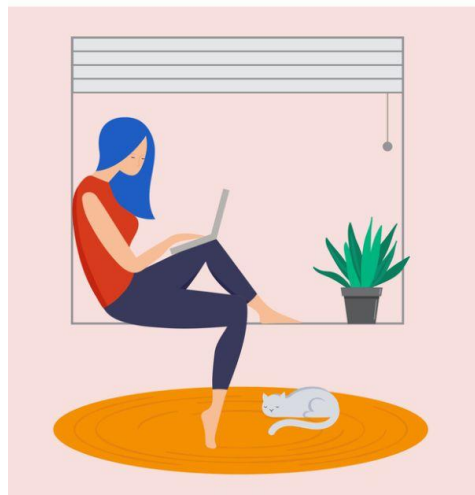
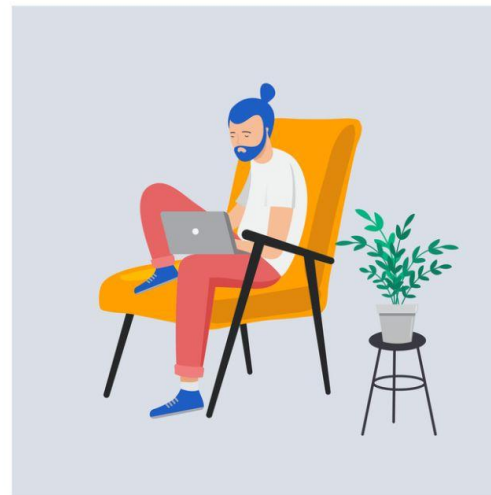
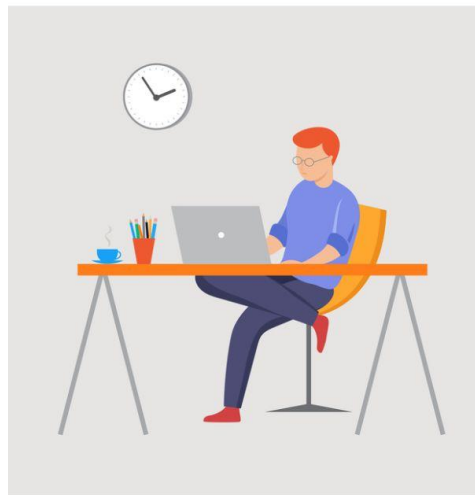
Redusere
utslipp >
50% innen
2030

Digital samhandling

- synlighet av aktiviteter
- samhandling
- oppdragsbank for frivillighet
- og muligheter for mindre, betalingsbaserte tjenester (småjobber)

FRIDA
Finansiert
innenfor
eks.
rammer

Rehabilitering, vann og avløp

- Viktige tiltak for å sikre vannforsyning, avløpshåndtering og belastninger som følge av endret klima.

100 mill/år
Rehabilitering
av vann og
avløp

NY: Øke kapasiteten på informasjonssikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap

Tydeligere
og
forsterket
trusselbilde

NY: Styrking av innsatsen knyttet til psykisk helse ungdom

10 mill
perioden
2023 - 2026
Disposisjonsfond

Eiendomsskatt og omstilling for nødvendige investeringer og forsvarlig drift

LAV INNTEKT

Larvik kommune er en lavinntektskommune kompensert til 90% av landsgjennomsnittet (skatt og rammetilskudd)

HØY GJELD

Larvik kommune har høy gjeldsgrad (97,5% mot anbefalt 75% – som ville redusert belastningen på våre driftsbudsjett med over 70 mill i året)

DYR STRUKTUR

Larvik kommune har 9 sykehjem
5 av 8 barnehager har 1-2 avdelinger
6 av 14 barneskoler har 1 parallell

EFFEKTIV DRIFT

Larvik kommune drifter tjenestene effektivt, ca 250 mill rimeligere enn sammenlignbare kommuner, og må fortsatt omstille og effektivisere

ØKTE BEHOV

Antall innbyggere med behov for institusjon og hjemmetjenester vil doubles neste 20 år
Fallende barnetall i 22 år

ØKTE KOSTNADER TIL STRØM OG RENTER

Forventet utgiftsøkning på over 150 mill i 2023

BEHOV FOR INVESTERINGER OG ØKT BEMANNING

Larvik kommune må rekruttere for å bemanne sykehjem og hjemmetjenester

EIENDOMSSKATT OG "BÆREKRAFT 2030"

Råd

Larvik
kommune

Økonomisk situasjon og nærmere om forslaget

Strategidokument 2022-2025

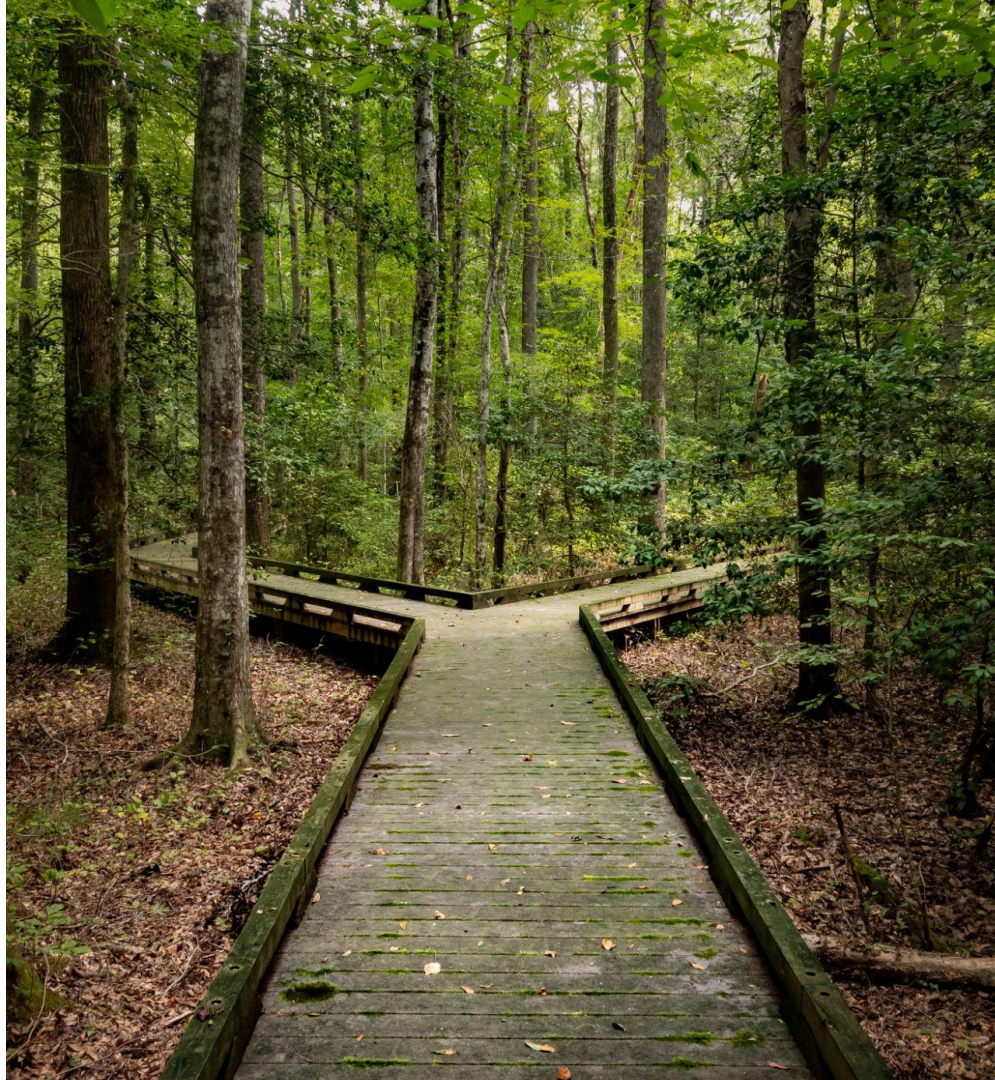
- Vedtatt strategidokument innebærer bruk av disposisjonsfond med til sammen 18 mill kr i perioden 22-25.
- Reversering av kutt og forslag om eiendomsskatt. Finansiering med engangsinntekter og redusert resultat.
- Politisk og administrativ enighet om at dette ikke var budsjett og økonomiplan med styrke for fremtiden.

Vår kommuniserte plan

1. Følge kommunestyrets vedtak for 2023.
2. Unngå å fremme fjorårets kuttforslag på nytt.
3. Ikke forslag om eiendomsskatt nå.
4. Avventer utredninger og politisk prosess.
5. Jobbe alt inn i 2024-2027, høsten 2023.
6. Forbehold - dette må være mulig!

men.....

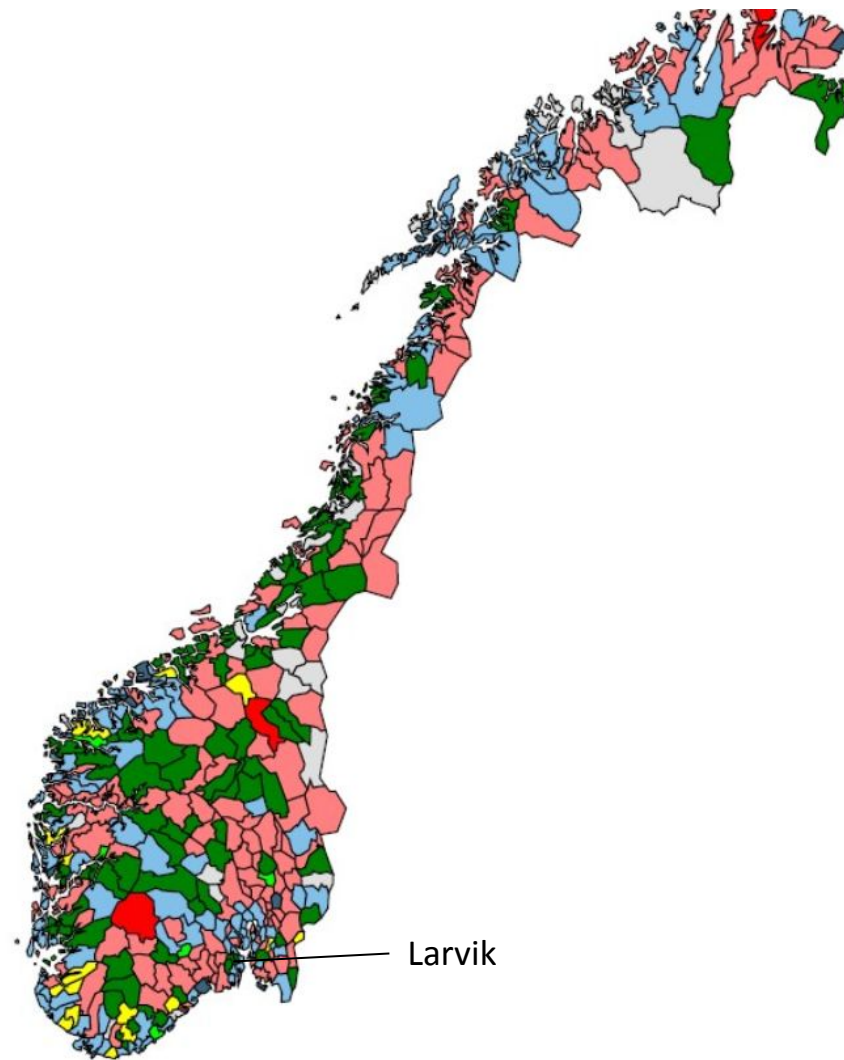
Norge - et lite land

- Det som har rammet verden har også rammet Norge.
 - Pandemi
 - Krig og flyktninger
 - Prisstigning
 - Renteheving
 - Energikrise
 - Klimakrise
 - Til sammen: massiv global usikkerhet

Larvik - liten del av Norge

- Oversatt lokalt:
 - Pandemi
 - Flyktningkrise
 - Prisstigning
 - Renteheving
 - Strømkrise
 - Klimakrise
 - Store tap i POF
 - Til sammen: massiv lokal usikkerhet

Statsbudsjettet 2023 - mindre enn forventet

- “Vi går nå inn i ei tid med mindre offentlig pengebruk og strammare økonomi.”
- “Mange kommuner har eit godt utgangspunkt og har disposisjonsfond dei kan trekke på.”
- “For andre kommunar kan det bli ei krevjande omstilling.”
- “Som vanlig legger regjeringen opp til å dekke den anslåtte generelle kostnadsveksten for budsjettåret 2023 gjennom økte overføringer til kommunene.”
- **I tillegg:** Næringsministeren ber oss om å kompensere prisøkning.

Statsbudsjettet 2023

Dette ødela planen

- Derfor er det:
 - Ikke mulig å følge kommunestyrets vedtak for 2023.
 - Noen kuttforslag fremmes på nytt.
 - Økte inntekter må inn = eiendomsskatt.
 - Administrative utredninger og politiske prosesser er ikke nok.
 - Ikke mulig å holde på opprinnelig plan!

Forutsetninger – utgifter og inntekter

- Forventet lønnsvekst på 4,2 % i 2023 er kompensert.
- Sykehjem kompenseres for prisvekst.
- Statlige satsinger og endringer i statsbudsjettet er lagt inn i forslaget med beregnet virkning for Larvik kommune.
- Rente 3,95 % i 2023, 3,85 % i 2024, 3,60 % i 2025 og 3,40 % i 2026.
- Pensjon budsjettet ut fra anslag fra KLP og SPK.
- Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) budsjettet som i statsbudsjettet.
- Økning i etterfølgende år med 1 % realvekst - som tidligere.
- Betalingssatser øker generelt med kommunal deflator (lønns- og prisstigning) på 3,7%
- Kommunale avgifter bolig over 70 kvm øker med 2 657 kr eller ca 29 %.

Abonnement	Larvik 2021	Larvik 2022	Larvik 2023
Vann bolig over 70 kvm	2 688	2 607	3 564
Avløp bolig over 70 kvm	3 722	3 611	5 092
Renovasjon	2 712	3 048	3 267
Sum bolig over 70 kvm	9 122	9 266	11 923

Forslag om eiendomsskatt

- Beregningene tar utgangspunkt i rapport fra BDO datert juli 2022.
- Forslaget legger opp til eiendomsskatt på alle objekter, men ikke næringseiendommer.
- Samlet inntekspotensiale fra eiendomsskatt er beregnet til brutto 39,5 mill kr for hver promille.
- Boligverdi er lik skatteetatens formuesgrunnlag.
- Obligatorisk reduksjon 30% for boliger.
- Bunnfradrag kr 500 000 for boliger og fritidseiendommer.

Eiendomsskatt totalt: forslag i kroner

- 2023: 1 promille = 39,5 mill kr
- 2024: 2 promille = 79,0 mill kr
- 2025: 3 promille = 118,5 mill kr
- 2026: 4 promille = 158,0 mill kr

Eiendomsskatt konkret

Tilsammen $\frac{2}{3}$ -deler av boligene i Larvik har en formuesverdi på 2 til 4 mill kr:

- 30 % av verdien skal trekkes fra
- I forslaget er det et bunnfradrag på 500 000 kr
- Dette gir et grunnlag for beskatning på fra 0,9 til 2,3 mill kr
- Eiendomsskatt vil da utgjøre fra 1079 kroner til 1928 for disse boligene.

Eiendomsskatt – andre forhold

- Tallene baserer seg på reelle tall fra skatteetaten. Det er derfor ganske sikre tall for hva som er formuesverdier på eiendommene.
- Det vil være nødvendig å starte arbeidet med innkreving/taksering raskt.
- Det er derfor lagt inn 15 mill kr i oppstartskostnader i 2023.
- For senere år er det lagt inn 5 mill kr i kostnader knyttet til innkreving og behandling av saker knyttet til eiendomsskatten.

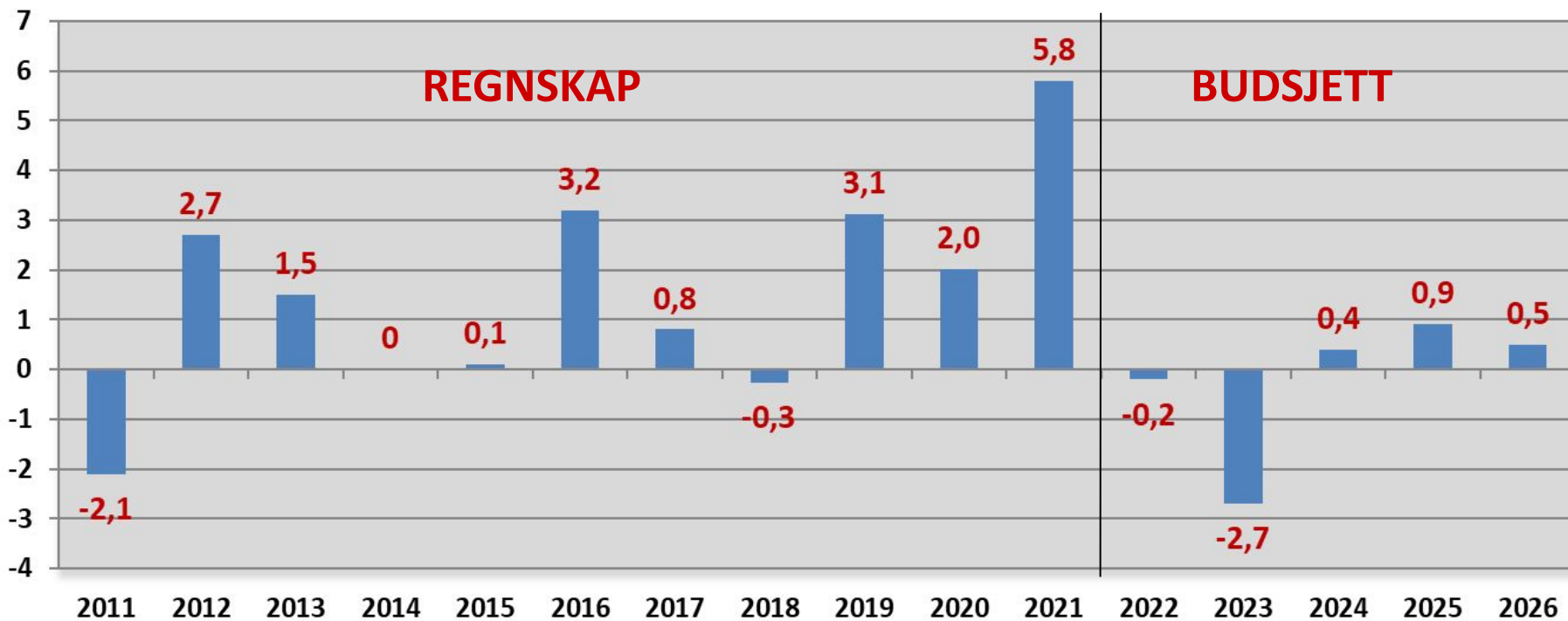

2021 vs 2023 for en “vanlig” familie

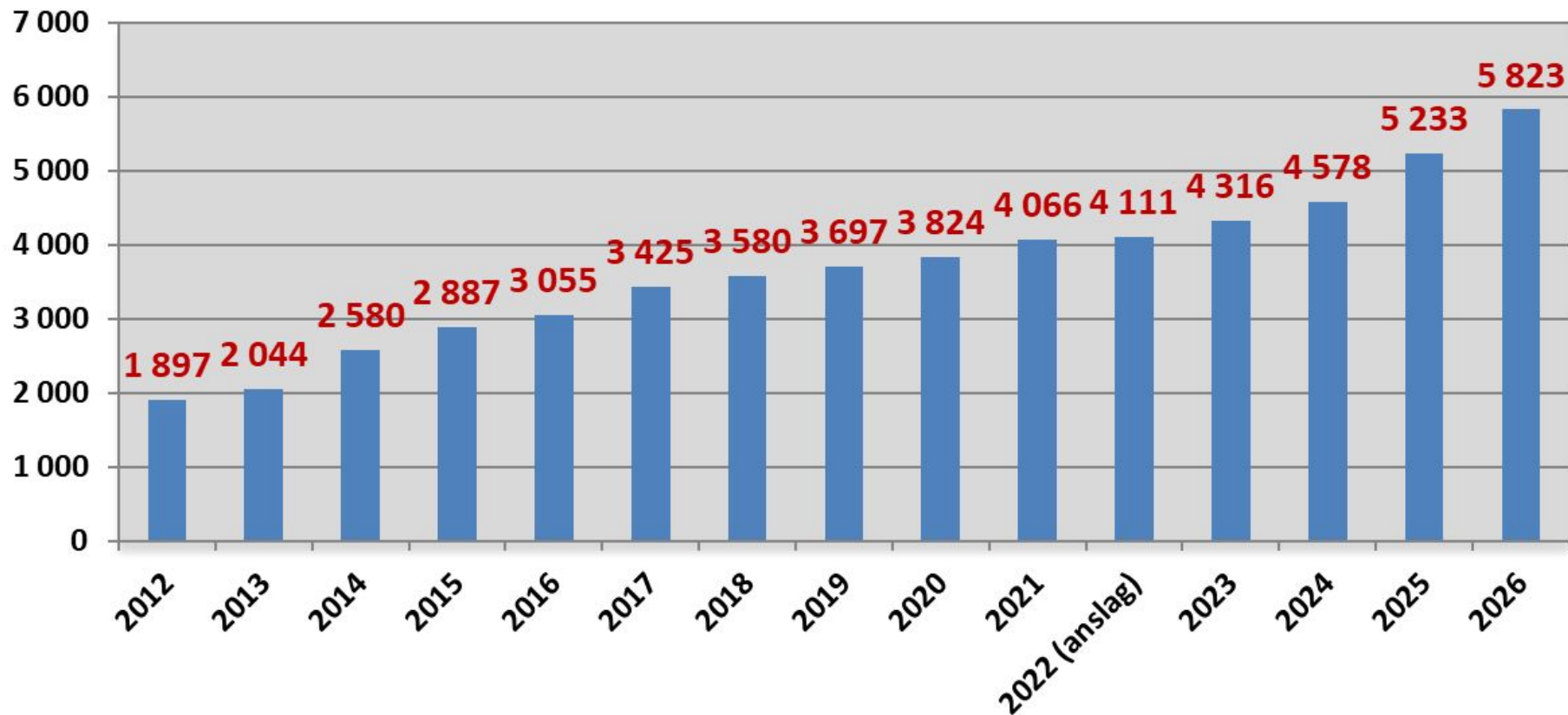
- Med 2 mill kr i gjeld får en familie ca 40 000 kr mer i renteutgifter.
- En vanlig bolig får 20 000 kr i økte strømkostnader etter strømstøtten.
- Prisstigning betyr 10 000 - 20 000 kr i økte kostnader for en familie.
- Kommunale avgifter og eiendomsskatt gir en ytterligere økning i 2023 med fra 3 600 til 4 600 kroner.

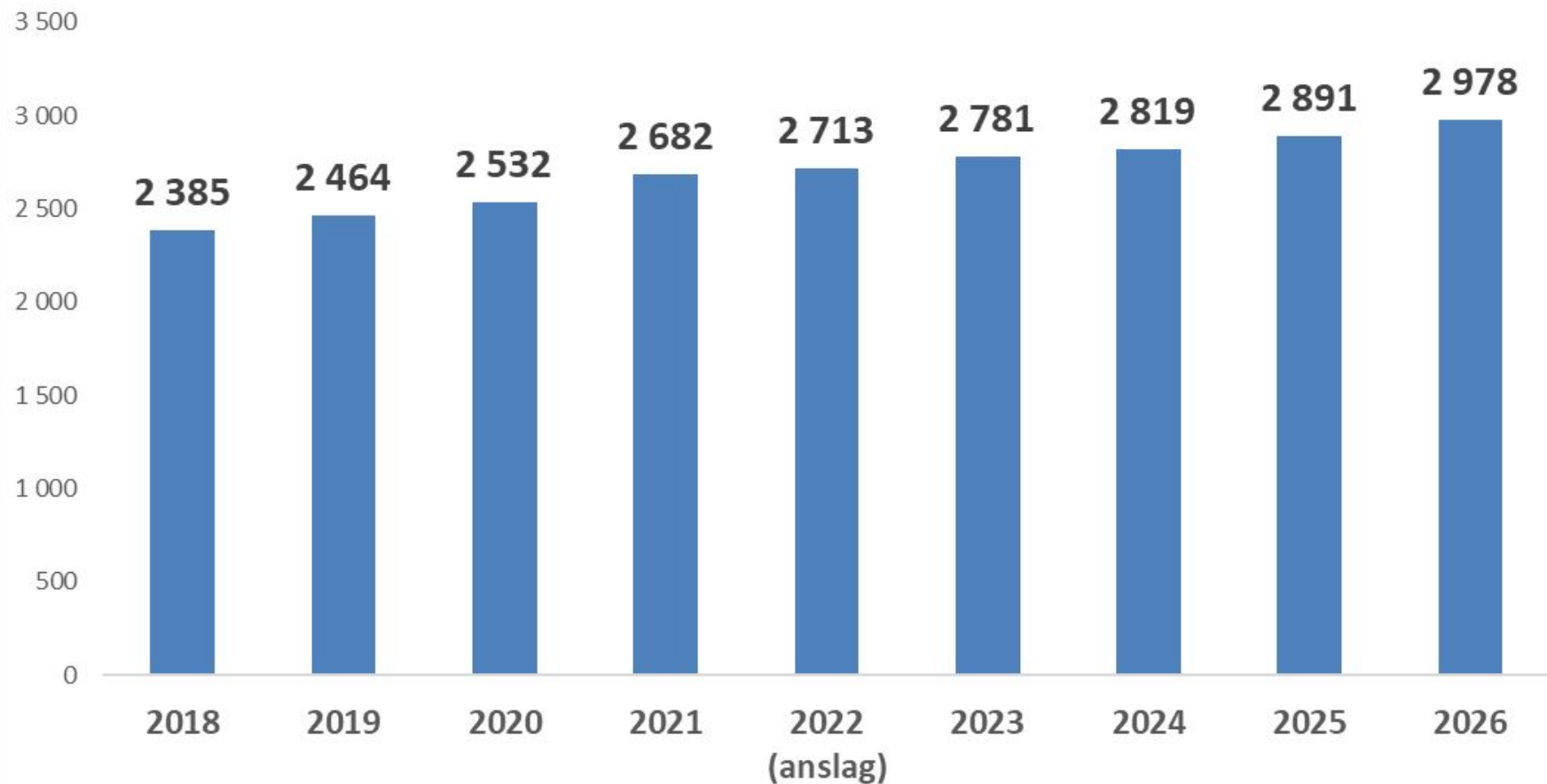
Netto driftsresultat i % av brutto driftsutgifter

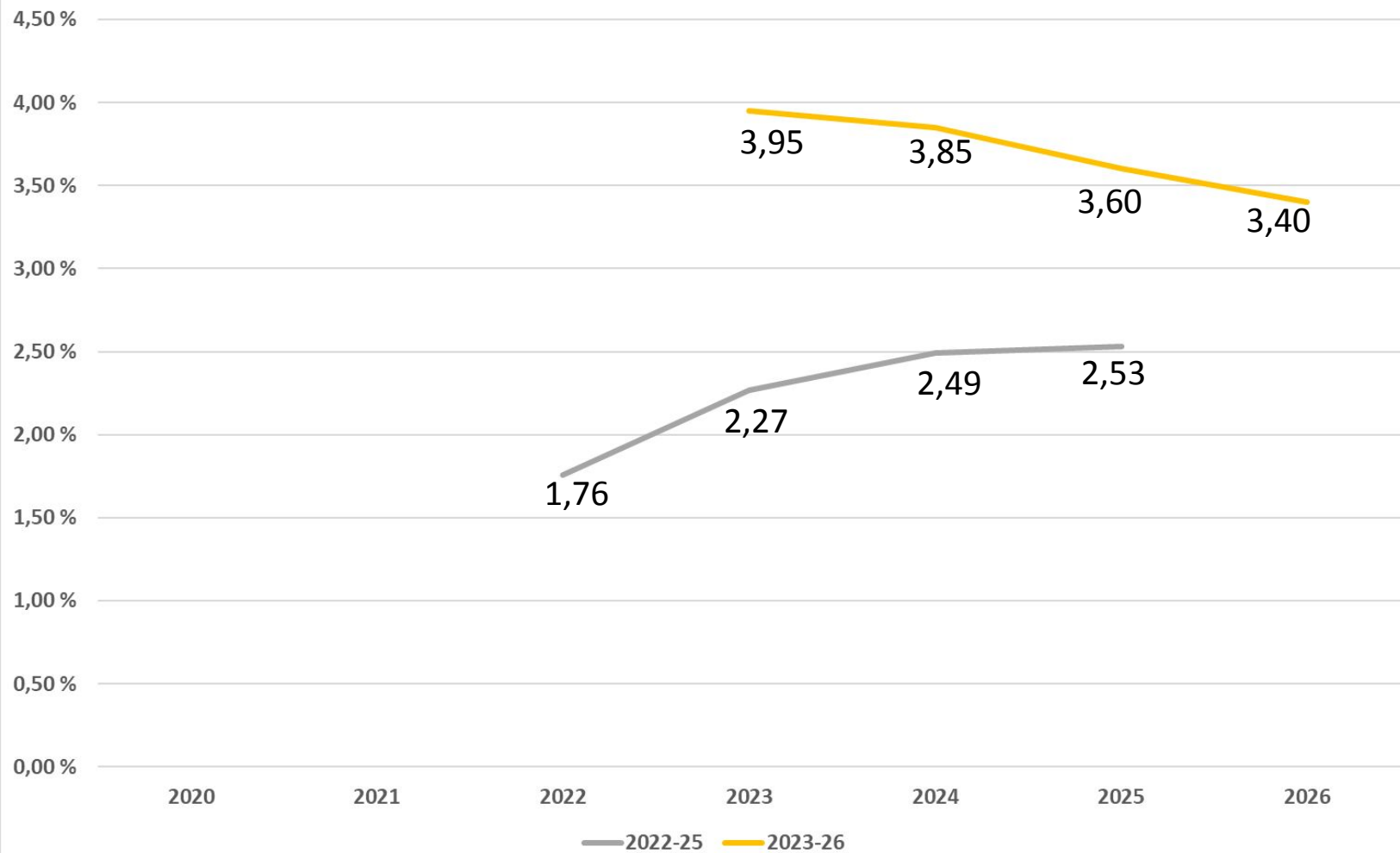
Larvik kommune - gjeld i mill kr (uten formidlingslån fra Husbanken)

Larvik kommune - Kjernegjeld i mill kr

Rentesats økonomiplan

Disposisjonsfond:

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Regnskap 2021 - totalt	603,154					
Inngående balanse "fri del"		381,290	371,861	163,769	124,522	137,333
Avsetning i strat dok		151,304	0	25,214	45,964	31,667
Bruk i stratdok - sald. 2023		139,262	99,398	0	0	0
Bruk i strat dok - ekl		21,471	108,694	64,462	33,152	0
Utgående balanse		371,861	163,769	124,522	137,333	169,000
Totale driftsinntekter		3,939,821	4,046,841	4,118,278	4,188,883	4,260,805
Dispfond i %:		9.44%	4.05%	3.02%	3.28%	3.97%

Status økonomiske styringsmål

Handlingsregel gjeld: kjernegjelden skal ikke vokse mer enn kommunens frie inntekter. Minst 15 % egenkapital i prosjektene. Vekst OK og egenkapital OK i 2023-2026.

Netto driftsresultat: Skal være på 1,5% i 2024. Ikke i tråd med vedtatte mål i perioden 2023-2026.

Disposisjonsfond: Den frie delen skal være på minst 5 % av driftsinntektene. Ikke oppfylt i perioden. Faller fra 9,44 % etter 2021 til 3,97 % etter 2026.

Kjernegjeld: Kjernegjelden skal på sikt ikke utgjøre mer enn 70 % av de frie inntektene. Oppfylles ikke i perioden 2023-2026.

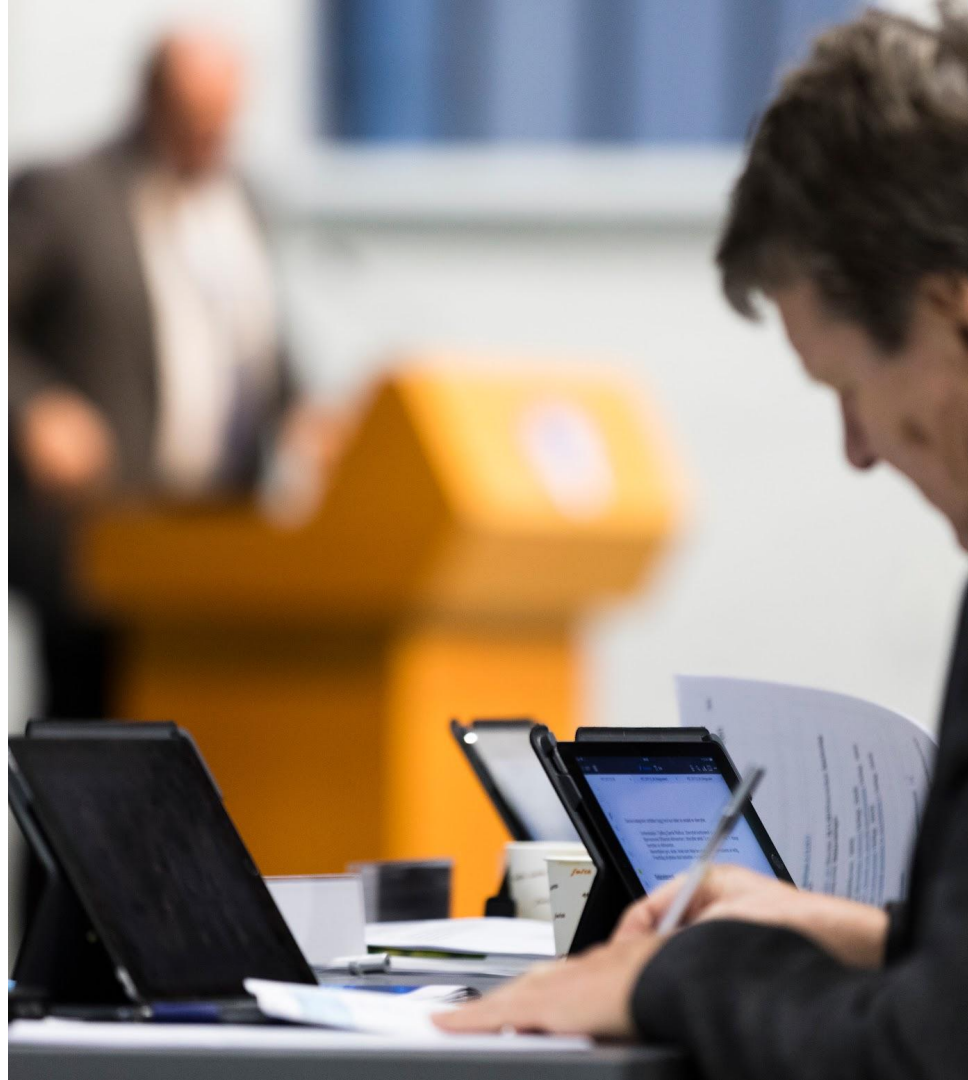
Forslagets svakheter

- Finansielt svakt, jf de økonomiske styringsmålene.
- Fortsatt risiko knyttet til energi og renter.
- Bemanning og rekruttering i sentrale yrkesgrupper. Behov for å investere mer i de ansatte for å møte fremtidens krav.
- Vi vedlikeholder vei-, og byggkapitalen for dårlig
- Økt usikkerhet knyttet til forhold vi ikke har kontroll over:
 - skatteinntekter
 - prisstigning
 - internasjonale økonomiske forhold

Videre behandling, tilgjengelig materiale og spørsmål

- Sak “Strategidokument 2023-2026” sendes ut 17. nov.
- Rådene tirsdag 22. nov.
- Hovedutvalg onsdag 23. nov.
- Formannskapet onsdag 30. nov.
(høring i 14 dager)
- Kommunestyret onsdag 14. des.

Opprydding på nyåret - som i tidligere år

- Statsbudsjettet vedtas endelig tett innpå jul.
- Konsekvenser av statsbudsjett tas inn i strategidokumentet gjennom egen sak tidlig i 2023.
- I denne saken tas også enkeltheter i kommunestyrets vedtak opp, dersom det er uklarheter knyttet til vedtak, finansiering eller gjennomføring.

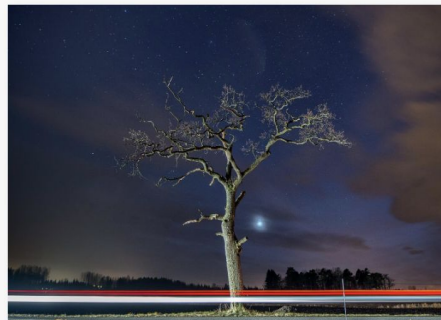

Strategidokumentet – hvor?

- Tilgjengelig på digital form fra i ettermiddag!
- Strategidokument i PDF-format – ligger på iPad.
- Strategidokument PDF og WEB-versjon – ligger på hjemmesiden.
- WEB-versjonen anbefales og den ligger sammen med vår ganske omfattende analyse av tjenester og demografi her:

<https://www.larvik.kommune.no/administrasjon/planer-og-strategier/strategidokument/>

SENTRALE KAPITLER

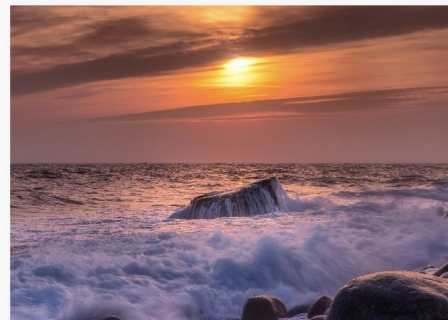
Oppbygging av dokumentet

Budsjettpremisser

Plangrunnlag og planbehov i

Utfordringsbilde

Spørsmålsordningen

- Vi kjører vår etablerte spørsmål/svar-ordning slik:
- Alle medlemmer i politiske organer som behandler forslaget kan stille spørsmål.

Konkrete spørsmål (ikke utredninger) sendes direkte til:

paul.hellenes@larvik.kommune.no

Alle spørsmål offentliggjøres på kommunens hjemmeside hver fredag. Siste gang fredag 9. desember.
Gruppeledere: koordinere gjerne spørsmål fra eget parti.

